

kanadskog grada u kojem se održala posljednja Olimpijada. Približno pravilan izgovor mogli su postići i to tako da francusko ime izvornom obliku izostave suglasnik *t* (*Montréal — Monreal*), a da u engleskome izvornom liku samoglasnik *e* pročitaju kao naše *i* (*Montreal — Montriol*).

Rutimir Kalmeta

KAKO IZGOVORITI IGNIS?

Na televiziji i na radiju često se čuje ime talijanskog košarkaškog kluba *Ignis* i njegova financijera i, vjerojatno, vlasnika, industrije aparata za kućanstvo *Ignis*. Ako ime industrije i kluba — dok se ovome ne promijeni mecena, a s njime i ime, po običajima u profesionalnoj košarci u Italiji — pišemo kako Talijani pišu, neće biti pogreške. Ali, kako vidimo iz prakse, ostaje pitanje izgovora i prema njemu transkripcije (najčešće pri prenošenju iz latinice u ćirilicu); na televiziji i na radiju beziznimno se izgovara: *Injis*.

S tim izgovorom, međutim, teško se je složiti, pogotovu što je ovaj primjer povod za načelno pitanje kako se izgovaraju neki skupovi glasova latinskoga jezika. Sretna je okolnost što to pitanje ne treba rješavati, nego se samo pridržavati naših običaja i prepoznati latinsku riječ. Znači da ćemo latinsku riječ *ignis* («vatra») izgovoriti *ignis*, a ne *injis*. Što se kod nas čuje samo *Injis* svakako je utjecaj kontakata naših novinara s talijanskim kolegama, koji po talijanskom običaju izgovaraju latinske riječi kao da su talijanske. To ide od tekstova molitava, dakle srednjovjekovnog latinizeta do svih drugih riječi: prema izgovoru *Gloria in ečelzis deo* u našim je tradicijama *in eks*-, a onda to vrijedi i za druge riječi, među kojima su česte sa skupom *-gn*-.

Izgovor *nj* tamo gdje piše *-gn*-, (*Ignazio*) *Injacio*), valja priznati, ne dolazi sasvim «odozgo». On ulazi u ukupnost činjenica naše jezične stvarnosti, jer generacije koje su govorile ili govore talijanski kao kućni jezik ili oni koji su važne godine školovanja

prošli za prve okupacije Dalmacije govore *injorant*, *injorirati*, *inkonjito*, a ne *ignorant*, *ignorirati*, *inkognito*.

Ovaj primjer (čitanje *ignis*, a ne *injis*) važan nam je da nas načelno podsjeti na naše običaje u čitanju latinskih riječi. Podsjetiti nas može i kad dajemo nova imena raznim udruženjima — u čemu postoji običaj: *Concordia*, *Cibona*, *Pro musica* — ili kad treba pročitati ona koja su dali drugi. U raskoraku s talijanskim čitanjem, kao što je u ovom primjeru, treba uračunati utjecaj talijanskih sredstava komunikacija, pa i naših na talijanskom jeziku.

Vladimir Anić

»TRAJATI ŽIVOT«

U novinama za kulturna pitanja »Ok« br. 119 od ove godine književnik Saša Veršić dao je naslov jednom svom feljtonu *Pusti nas, smrti, da potrajemo*. Frazeološki obrati pretjerano izmiču našoj brizi, a ovaj naslov nalikuje obratu na koji u novije vrijeme češće nailazimo, glagolu *trajati* s dopunom u akuzativu *trajati (svoj) život*, koja se upotrebljava pored forme *živjeti (svoj) život*.

Nesumnjivo najčešće značenje glagola *trajati* jest ono koje nalazimo u »Rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika« Jugoslavenske akademije »nastaviti, opstati, postojati, uzdržati«. To bi se dalo drugačije reći »postojati idući prema svršetku«, »opstati s pomišlju na kraj« i sl. Dakle, u značenje uključujemo predvidljiv kraj, govorimo o postojanju s obzirom na kraj. Zato već samo značenje *to traje* podrazumijeva »to dugo traje«, a pridjev *trajan* isto je što i »dugotrajan« (< njem. *langwierig*, v. P. Skok, »Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskoga jezika, s. v. *trajati*). Budući da je značenje gl. *trajati* (*durare*) da što postoji s obzirom na kraj, omogućuje sintagmu *vijek trajanja*, koja znači konačnu točku do koje što traje, iako je tautologičnost očita. Glagol *trajati* najčešće se čuje za predmet ili pojam o čijoj se trajnosti s obzirom na kraj misli, pa

potpada pod tipske formulacije kakve bismo mogli naći u rječnicima i jezičnim savjetnicima »kaže se za cipelex«.

Ali značenje glagola *trajati* u ukupnoj povijesti našega jezika nije samo to. Rječnik JAZU navodi među brojnim značenjima i, za nas najzanimljivije, »živjeti«. U tom značenju (uz nastaviti, opstati, postojati, uzdržati) javlja se potkraj 18. i u 19. stoljeću, a osnova *tra-* vidljiva je u praslavenskom jeziku. Uz opširnije razglobljenje i temeljitu literaturu, u Skokovu rječniku čitamo da su i Rumunji uzeli *trajō* > *a trăi* »živjeti«, s pretpostavkom da je to značenje moralo postojati u južnoslavenskom, kako pokazuje antrponim *Trajko*, *Trajan* = *Živko*, *Živan*.

U Rječniku JAZU ima dosta primjera iz hrvatskih pisaca gdje se *trajati* + *o* (bez dopune) javlja u značenju »provoditi vrijeme, boraviti«: *Dokole stril onu ne budeš stvorit lik ... ka čini da traju u tuzi bez goja* (Menčetić); odnosno *trajati* + akuzativ sa značenjem imenice vremena kao dan, noć, vrijeme, mladost, život: *Ptičice s jeseni u pjesnih dan traju* (Đ. Držić), pa s imenicom život: *Cvilit će i druzi / koji će u tuzi svoj život trajati, kako ja Budim grad* (Vetranić, pa Menčetić, Zlatarić, Gundulić, Palmotić, Kanavelić, Kavanjin, Đorđić).

Ovdje se upotreba slaže s tautološkom konstrukcijom *živjeti (svoj) život*. Za nju »Rečnik srpskohrvatskoga književnog i narodnog jezika« SANU daje značenje »održavati se u životu« prema primjerima *Odlučila je da bude služavka ... život treba živeti* i fig. *Hrvatski narod presta god. 1102. živjeti svoj život* (Rački).

Učestali slučaj *živjeti život* ima dopunu ne objektivne jedinice vremena (kao *dan*), već odmjerene prema subjektu, koja čini u neku ruku njegov integralni dio. U kontekstu može primiti značenje »živjeti po svojim sklonostima«, »živjeti punim intenzitetom« i sl. Inače, konstrukcija sa *živjeti* obična je u makedonskom (toj живее свој живот) i ruskom jeziku он уже 50 летa живет своей жизнью dok konstrukcija sa *trajati* nije vjerojatna.⁴ Konstrukcija *živjeti* +

akuzativ (*živjeti život*) može se u gornjim značenjima zamijeniti konstrukcijom *živjeti* + instrumental (*živjeti životom*) s interpolacijom posvojne zamjenice (*živjeti svojim životom*) ili još jednom dopunom u genitivu (*živjeti životom umjetnika*). U vezi *živjeti* + I razabrat ćemo nijansu načinskog značenja instrumentala (kako?). Ove mogućnosti gl. *trajati* nema, jer taj glagol ne može izraziti voljnu radnju agensa: *trajati život* ne znači živjeti po svojim sklonostima, nego »postojati idući prema kraju života«, a zamjena **trajati životom* ne da se ni verificirati. A kako *živjeti* može izraziti voljnu radnju agensa, u tautološkoj vezi s imenicom život, koja znači i život uopće i sastavni dio neke ličnosti, moguće su veze *živi život*, *živi svoj život* i *živi (jednim, svojim) životom* i *živi životom (umjetnika)*.

Kad konstrukcija *trajati život* ima značenje »postojati do kraja života«, prirodno u feljtonu Saše Vereša dolazi obrat — *smrt* svojom semantikom postavlja sam taj kraj, granicu življenja do neminovne svrhe.

Konstrukcija *trajati život* javlja se u najnovije vrijeme u pisanim novinskim tekstovima, ograničenima na žanr: u reportažama i feljtonima koji sadrže dosta afektivnosti i sentimenta i nisu usmjereni na голу informaciju, već se prenose s dosta rasprisanosti, što stoji u prirodnoj vezi s tautološkim konstrukcijama i frazeologizmima. Može ostati pitanje koliko su primjeri Rječnika JAZU s. v. *trajati* slika ukupnog poticaja za oživljavanje ove konstrukcije. Ali je sigurno da nju oživljava više literariziranje stila novinskih žanrova nego literatura (beletristika), a tek jedva vidljive niti vode k etimološkoj vezi *trajati* = *živjeti*, *Trajko* = *Živko*.

Vladimir Anić

VIRUSOLOGIJA ILI VIROLOGIJA?

Pitanje je jednostavno, a i odgovor bi se mogao dati još jednostavnije. Ipak, da ne bi bilo nesporazuma, moralo bi se prije toga odgovoriti još na nekoliko potpitanja ili bar otvoriti raspravu o njima. Posrijedi su neka načelna pitanja čije bi nam poznavanje ili

⁴ Informacije R. Volos i P. Kepeskoj.